

Zera Berach inst.
In memory of Hatzadik
Rabbi S.B. Lieberman Zt"l
Pob 2093 Tsfat ISRAEL

מוסדות זרע ברך על שם הגה"צ
רבי שמחה בונים ליברמן זצוק"ל
ת"ד 2093 צפת עיה"ק

שבילין דאורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' כי תצא תשפ"א

פרשת כי תצא

עשה השוה בכל ועשה שאינו שוה בכל לענין דחיה וקדימה

**לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיב
תשיבם לאחיך (כנ, ח)**

וברש"י לא תראה אותו שתתעלם ממנו, זהו פשוטו, ורבותינו אמרו פעמים שאתה מתעלם. מקור דבריו בבבא מציעא (ל.), ת"ר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם (כדכתיב להלן פסוק ג לא תוכל להתעלם) הא כיצד, היה כהן והוא בבית הקברות, או שהיה זקן ואינה לפי כבודו וכו' לכך נאמר והתעלמת מהם, ופריך כהן והוא בבית הקברות פשיטא, האי עשה (דהשב תשיבם) והאי לא תעשה ועשה (לנפש לא יטמא, וקדושים יהיו) ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה.

וכתב המהרש"א אין להקשות דמשמע דאי טומאת כהנים הוה עשה בלבד שפיר היה דוחה עשה דהשבה לעשה דטומאה, ואמאי הא קיי"ל אין עשה דוחה עשה, דמאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה, משום דהכא עשה דהשבה הוא עשה השוה בכל, ואילו עשה דטומאת כהנים אינו שוה בכל דאינו נוהג אלא בכהנים הזכרים, ומשום הכי הוה דחי ליה שפיר עשה דהשבה לעשה דטומאת כהנים, והסכים עמו המהר"ם שיף שם, והאמת שכבר קדמם בזה הריטב"א שם, וז"ל, דהכא כיון דעשה דהשבת אבדה שוה בכל, הא אלים מן עשה דקדושים יהיו דטומאת כהנים שאינו שוה בכל והוה דחי ליה, אבל השתא דאיכא עשה ולא תעשה אע"פ שאינם שוין בכל לא אלים עשה דהשבת אבדה למידחי ליה וכו' עכ"ל.

ומכאן יש להעיר על דברי הגרעק"א (בשו"ת סי' ט) שכתב דהא דאיתא בירושלמי (סוף מגילה) דמזוזה קודמת לתפילין (למי שאין לו כדי לקנות שניהם) משום שמזוזה נוהגת בשבתות וימים טובים, דאין פירושו דמזוזה נוהגת גם בנשים והוי עשה השוה בכל, משא"כ תפילין שאינו נוהג בנשים והוי עשה שאינו שוה בכל, דלא מצינו דעשה ששוה בכל קודם לעשה שאינו שוה בכל, והרי בברכות (כח.) אמרינן היו לפנינו שתי תפלות מנחה ומוסף, מנחה קודמת דתדירה, ולמה לא נקט הטעם לפי שמנחה שוה בכל דגם נשים חייבות בתפילה, אבל מוסף אינו שוה בכל דלכאורה נראה דנשים פטורות מתפלת מוסף כיון דנשים לא היו שוקלות מחצית השקל אין להם חלק בקרבנות צבור ע"ש. אמנם להמבואר כאן דעשה השוה

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' כי תצא תשפ"א

בכל דוחה לעשה שאינו בכל אע"פ שעובר עליו בקום ועשה דמטמא עצמו, כל שכן דעשה השוה בכל קודם לעשה שאינו שוה בכל שאינו עובר עליו אלא בשב ואל תעשה, ועיין שו"ת באר יצחק (או"ח סי' כ ענף ג), גם מש"כ דנשים פטורות מתפלת מוסף, חלקו עליו בזה הרבה מן האחרונים (עיין באר יצחק שם, עמודי אור סי' ז, שואל ומשיב מהדו"ת ח"ב סי' נה, שו"ת בית יצחק או"ח ח"ב סי' יז אות ב, מהר"ם שיק על תרי"ג מצות מצוה ש).

עוד נראה לי לדון בעיקר דברי הגרעק"א, דלכאורה י"ל דעד כאן לא מצינו עשה שאינו שוה בכל אלא במצוה הנוהגת בחלק מן האנשים, ובאחרים אינה נוהגת כלל, כגון לאו ועשה דטומאת כהנים דאינו נוהג כלל בכהנות ובזרים, ואף אם יזהרו מטומאה אין להם בזה מצוה כלל, אבל מצות עשה שהזמן גרמא דנשים פטורות, היינו שאינן בחיוב המצוה, אך מ"מ אם רוצות לקיימן הרי זה מצוה (ושכר מצוה בידן כמי שאינו מצווה ועושה) ולא חשיב מעשה קוף בעלמא, וגדולה מזו מצינו בתוס' (עירובין צו. ד"ה דלמא, ר"ה לג. ד"ה הא, קידושין לא. ד"ה דלא, וכ"ה ברא"ש שם פ"א סי' מט) דנשים רשאות לברך על מצות עשה שהזמן גרמא. ואף להפוסקים דאינן רשאות לברך מ"מ עשייתן הוי מצוה, עיין שו"ע (או"ח סי' תקפ"ט סי"ג) דמותרות לתקוע בשופר ביו"ט של ראש השנה אע"ג דס"ל דאינן רשאות לברך.

ויותר מזה מצינו להראב"ד בפירושו לתורת כהנים (פרי' ויקרא דיבורא דנדבה פרשתא ב פיסקא ב) דנשים מותרות לקיים אף מצות ציצית בכלאים בציצית, וכן לסמוך על הקרבן בכל כוחם ולא חשיב כעבודה בקדשים, שכך ניתנה בתורה לאנשים חובה ולנשים רשות ע"ש. ולפ"ז יש לומר דהואיל ובידן לקיים המצוה שפיר נחשב בגדר עשה השוה בכל, ובזה יש לבאר ג"כ הא דלא נקט הש"ס בברכות דמנחה קודמת למוסף משום דמנחה שוה בכל, משום דגם מוסף חשיב שוה בכל הואיל וגם הנשים אפילו אי נימא דפטורות ממוסף מ"מ רשאות להתפלל תפלת מוסף.

בשבילי הקדושה סימן ו אות א-ב-יא-יב

בשביילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' כי תצא תשפ"א

בטעם פטור בית הכנסת ממעקה

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו (כז, ה)

איתא בחולין (קלו.) מעקה אע"ג דכתב רחמנא לגגך [שמשמעו] דידך אין דשותפות לא, כתב רחמנא כי יפול הנופל ממנו [כל שראוי ליפול הימנו ואפילו בשותפות] אלא גגך למאי אתא, למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות. ופירש"י בתי כנסיות, שאין חלק לאחד מהן בו שאף לבני עבר הים הוא, ועוד שאינו בית דירה. ועיין בסמ"ע (חו"מ סי' תכז סק"ה) שכתב דכו"ע מודו לטעמו הראשון של רש"י ע"ש.

אמנם טעם זה צריך לעיין בו, שהרי איתא במשנה בנדריים (מח.) דבית הכנסת הוי כבית של שותפין ואוסרין זה על זה, וכתב הנמוקי יוסף שם וז"ל, לפי שאין גופן קנוי אלא לישראל של אותה העיר, תדע שאם ימכרו אותה בז' טובי העיר במעמד אנשי העיר מכורין, ואע"פ שקודם המכירה כל ישראל רשאים ליכנס בהן ולהשתמש בהן (וכ"ה בר"ן ובריטב"א שם בקיצור), וצריך להבין מאי שנא לגבי מעקה דלא הוי כשל שותפין.

ואולי אפשר לומר בפשט דברי רש"י דדרשינן גגך המיוחד לך למעט בית הכנסת, דאע"ג שהוא שלך מ"מ אין חלקך מיוחד לך שהרי הוא מיוחד לכל הבא להתפלל שם ואפילו לבני עבר הים. ועיין דבר אברהם (ח"א סי' לו אות ה' ואילך) אריכות בדברי רש"י אלו.

בשביילי התלמוד חולין עמ' שפא

שאלה בקידושין

כי יקח איש אשה ובא אליה (כז, יג)

מכאן למדו למצות עשה דקידושי אשה כמבואר ברמב"ם (פ"א מהל' אישות ה"א – ב) ובספר החינוך (מצוה תקנב).

והנה מבואר בקידושין (ב:) דלשון הקידושין שאומר הבעל לאשה הרי את מקודשת לי פירושו דאסר לה אכולי עלמא כהקדש, וביארו התוס' (ד"ה דאסר) דהרי את מקודשת לי כלומר להיות לי, מקודשת לעולם בשבילי.

ומצינו דבר חידוש בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' כט, וח"ב סי' מד, הביאו הכלי חמדה פרי' ואתחנן דף כח.) שדן לומר דכשם שבהקדש מועיל שאלה לחכם על הקדשו ובטל ההקדש

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' כי תצא תשפ"א

למפרע, כך בקידושין דאסר לה אכולי עלמא כהקדש מועיל שאלה לחכם ויופקעו הקידושין למפרע. ועיין בכלי חמדה שלא קבל דבריו אבל לא כתב בזה טעמו.

אין שאלה בקידושין משום דהוי כהקדש שהגיע ליד גזבר

ונראה לבאר הטעם דלא מהני שאלה על קידושין, דהנה קיי"ל דהא דמהני שאלה בהקדש היינו דוקא קודם שהגיע ליד גזבר, אבל משהגיע ליד גזבר לא מהני שאלה (עיין שו"ע יו"ד סי' רנח ס"ו).

ובש"ך (ח"מ סי' רנה סק"ו) ביאר הטעם (בשם שו"ת ר' בצלאל אשכנזי) וז"ל, דדוקא באמירה לגבוה נהי דהוי כקנין גמור מ"מ כיון דלא קנה אלא מצד האמירה אתי דיבור ומבטל דיבור, דגלי לן קרא דיש שאלה בנדרים, דלא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו, אבל כשמסרו לגזבר אמרינן דל אמירה מהכא, דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש דהא בהדיוט גופא כשהקנהו במשיכה תו לא מהני שאלה, וא"כ בהקדש נמי כיון שמסרו ליד גזבר הרי קנהו הקדש במשיכה ופשיטא דלא אתי דיבור ומבטל משיכה וכו', ולפי"ז ה"ה היכא דקנאן הקדש בקנין חליפין או שאר קנינים תו לא מהני שאלה דלא גרע כח הקדש מכח הדיוט עכ"ל.

והמבואר מדבריו דכל היכא שנקנה הדבר באחד מדרכי הקנינים תו לא מהני שאלה משום דלא אתי דיבור ומבטל מעשה, וא"כ ה"ה בקידושי אשה שנקנית לבעלה באחד מדרכי קניני אשה כסף שטר וביאה, לא מהני בזה שאלה שהרי יש כאן מעשה קנין ולא אתי דיבור ומבטל מעשה.

אין שאלה אלא בבעלי החפץ

ועוד נראה לומר דאף להשיטות דמהני שאלה אף בהגיע ליד גזבר (עיין פתחי תשובה יו"ד שם סק"ט בשם הנודע ביהודה), מ"מ בקידושין לא מהני שאלה, משום דמסתבר לומר דלא מהני שאלה אלא לבעל החפץ שהקדישו, אבל אם הבעלים עשו שליח להקדיש חפצם, או שהקנו לו זכות בנכסיו רק לענין שיוכל להקדישם, בזה נראה דאין המקדיש יכול להשאל על הקדשו דהא תיכף לאחר שהשתמש בזכותו והקדישו שוב אין לו שום שייכות להחפץ ומעתה הרי הוא ככל אדם ואינו יכול להשאל על ההקדש, וכן בעל החפץ אינו יכול להשאל שהרי הוא עצמו לא הקדישו בדיבור פיו [מצינו בזה מחלוקת בין גדולי עולם, עיין פתחי תשובה (יו"ד סי' שלא סק"ו) בשם ספר משנת חכמים דשליח אינו יכול להשאל דכבר עשה שליחותו ואין לו דין בעלים לענין שאלה, אך הביא דהחת"ס (בשו"ת חלק יו"ד סי' שכ) פשיטא ליה דהשליח יכול להשאל, וכן המשלח יכול להשאל, אמנם בספר אור גדול (סי' ט דף סז). תמה עליו דלתרום עשאו שליח ולא לשאול, ועיין משי"כ בזה בשו"ת עונג יו"ט (סי' קיג) בגדרי

בשביילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' כי תצא תשפ"א

שליח, וע"ע באר יצחק (יו"ד סי' כח ענף א – ב), ובשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' קס"ז) כתב להוכיח דאין השליח יכול לשאול ומצדד שלא כדעת אביו החת"ס – הערת העורך]. ומעתה בקידושי אשה נמי נראה דאין שאלה בקידושין, שהרי מעולם לא היה למקדש זכות בעלות באשה זו וגם אחר שקידשה אין לבעל בעלות ממונית על האשה שהרי אין גופה קנוי לו, ואין לו בה אלא זכות לענין שיעבודי אישות ודברים שאשה חייבת לבעלה, ועיקר ענין הקידושין הוא שאמרה תורה שע"י זה נאסרת האשה על כל העולם כהקדש ומיוחדת רק אליו אבל אין זה מצד בעלותו, ונמצא שהוא דומה לשליח, שבשעה שקידשה קבל רשות וזכות מן האשה לקדשה אבל אחר שקידשה נסתלקה זכותו מגופה שהרי אינו בעלים על גופה, ולכן לא שייך בזה שאלה להשאל על איסור האשה לעולם, שהרי עתה אינו בגדר בעלות על האשה.

בשביילי החופה סימן ט

לרפ"ש, להנצחה ולהצלחה, ניתן
לתרום להוצאת העלון
מוסדות זרע ברך ת"ד 2093 צפת
zera.berach@gmail.com